

УДК: 336.763.31.

TECHNOLOGY TRANSFER AS THE BASIS FOR THE DEVELOPMENT OF UKRAINE IN THE XXI CENTURY

P. Boyko, M. Bondar, A. Kutz, P. Shiyan

National University of Food Technologies

Key words:

*Transfer of technology
Innovation
Intellectual property*

Article history:

Received 17.09.2016

Received in revised form
05.10.2016

Accepted 26.10.2016

Corresponding author:

P. Boyko

E-mail:

npnuht@ukr.net

ABSTRACT

The article deals with the state of the global marketplace of ideas and technologies and the prospects for Ukraine in terms of international scientific cooperation as a vendor of technologies. The question of innovation within the transfer of technology, the classification of such transfers and the development of enterprises and protecting them from possible hostile takeover by commercialization are considered in this study, as well as intellectual property protection.

ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ — ОСНОВА РОЗВИТКУ УКРАЇНИ У ХХІ СТОЛІТТІ

П.М. Бойко, М.В. Бондар, А.М. Куц, П.Л. Шиян

Національний університет харчових технологій

У статті розглянуто питання стану світового ринку ідей і технологій, перспективи України в плані розвитку міжнародного науково-технічного співробітництва як продавця технологій. Досліджено питання організації в рамках інноваційної діяльності трансферу технологій, запропоновано класифікацію таких трансферів, а також стратегії розвитку підприємств та їх захист від можливих рейдерських захоплень шляхом комерціалізації й захисту об'єктів інтелектуальної власності.

Ключові слова: *трансфер технологій, інноваційна діяльність, інтелектуальна власність.*

Постановка проблеми. Характерною ознакою розвитку суспільства у ХХІ ст. є зміщення акцентів у пріоритетних напрямках розвитку національних економік найбільш розвинених країн. Так, декілька років тому країни ЄС провели оцінку вартості свого економічного потенціалу. При цьому понад 50% (а у випадку Німеччини, Великої Британії, Франції) 60—70% «вартості країни» склали нематеріальні активи, тобто інтелектуальний потенціал нації. Аналогічна ситуація спостерігається і у випадках оцінки вартості активів (чи акцій) окремих компаній.

Для України перехід на інноваційну модель розвитку є життєвою необхідністю для зростання ВВП та створення нових робочих місць не в сировинній базі, а в інтелектуальній сфері, що матиме високий експортний потенціал. Продавати потрібно не метал і зерно, а технології та патенти на їх використання.

Глибина розуміння можливостей науково-технічного потенціалу та мотивації до інноваційної діяльності у підприємств залежать насамперед від рівня розвитку вже існуючих проблем виробничих технологій і розвиненості інформаційного забезпечення виробничої сфери. У ланцюгу ефективного здійснення інноваційної діяльності особливу актуальність має момент передачі технології від наукової сфери до виробничої — трансферу технологій. Існує думка, що комерціалізація технології є завершальним етапом трансферу технологій. Проте окремі науковці вважають, що комерціалізація технології — це те ж саме, що й комерційний трансфер, який слід розглядати як один зі способів здійснення комерціалізації.

Трансфер технологій завжди передують процесам їх комерціалізації і передбачає сукупність специфічних явищ і процесів. У свою чергу, комерціалізація технологій означає перетворення технологій у джерело прибутку, тобто комерціалізацію визначають як будь-яку діяльність, спрямовану на отримання доходу від використання результатів наукових досліджень, вмінь і навичок, набутих від володіння певною технологією.

Мета статті: дослідити питання організації в рамках інноваційної діяльності трансферу технологій, здійснити класифікацію таких трансферів, визначити перспективи України в плані розвитку міжнародного науково-технічного співробітництва як продавця технологій.

Виклад основних результатів дослідження. *Теоретичні і практичні передумови переходу економіки на інноваційну модель розвитку.* Науково-технічна революція кінця минулого століття значно прискорила процеси оновлення техніки й технологій, вплинувши також і на цикли розвитку світової економіки. Ми були свідками фінансової кризи 2007—2009 рр., після якої економіка ряду країн почала розвиватися досить швидкими темпами (Китай, Південна Корея). Але вже з 2015 р. спостерігається сповільнення темпів зростання національних економік, що призвело, зокрема, до зменшення споживання нафти та фактичного обвалу цін на нафту по всьому світу.

Термін «інновація» був введений у науковий обіг у 1939 р. відомим австрійським економістом Й. Шумпетером. Класична теорія інновації базується на тому положенні, що основним носієм науково-технічного прогресу є підприємець, який використовує особистий і залучений інтелектуальний капітал для забезпечення технічних та економічних переваг у конкурентній боротьбі.

За теорією Й. Шумпетера, інновація в буквальному перекладі означає впровадження наукового відкриття (технологічного винаходу). В широкому розумінні до інновацій відносяться процедури та засоби, за допомогою яких наукове відкриття реалізується в економічних нововведеннях.

Починаючи з 60-х років минулого століття, світова економіка перейшла на інтенсивний шлях розвитку, основними рисами якого є включення наукових

досліджень до циклу «наука-техніка-виробництво». Економічне зростання за цих умов здійснюється завдяки розширенню обсягів впровадження досягнень науки і техніки, модернізації виробництва і застосування високопродуктивного обладнання та високих технологій.

Феномен НТР привів до того, що до кінця ХХ ст. технологія стає все більш активною формою знань і включає в себе досвід культурного, соціального, організаційного, комерційного та виробничого характеру.

На сьогодні трансфер технологій передбачає не тільки передачу знань, а й перетворення їх в інноваційну технологію за активної участі як джерела цієї технології/винаходу, реципієнта/користувача, так і кінцевого споживача продукту, виробленого за допомогою згаданої інновації. При цьому трансфер технологій передбачає участь, як мінімум, двох найважливіших суб'єктів цього процесу, наявність яких є обов'язковою умовою його існування — джерела і реципієнта технології.

Узагальнену класифікацію трансферу технологій представлено у формі таблиці (табл. 1).

Таблиця 1. Класифікація трансферу технологій на промислових підприємствах

№ з/п	Класифікаційна ознака	Види технологій
1.	За формою	Матеріальні форми технологій: підприємства «під ключ», технологічні лінії, агрегати, обладнання, інструменти тощо; нематеріальні форми технологій: патенти, ліцензії, ноу-хау, знання, досвід, технологічна документація тощо; послуги: науково-технічні, інжинірингові, консультативні, навчання.
2.	За призначенням	Технології продуктів, технології процесів, технології управління.
3.	За засобами передачі технологій	Комерційні і некомерційні, двосторонні і багатосторонні, офіційні і неофіційні, внутрішні і зовнішні технічні; конструкторські; виробничі; інформаційні.
4.	За сферою розповсюдження	Міждержавні, міжрегіональні, регіональні, міжгалузеві, міжфірмові.
5.	За типом передачі технологій	Вертикальні (між головною і дочірньою фірмами) і горизонтальні (між незалежними фірмами).
6.	За змістом технологічних досягнень, що передаються підприємством	Технічна передача в матеріалізованій формі; інформаційна у вигляді інтелектуального продукту

Інтелектуальний капітал має високу ціну. Той, хто ним володіє, завжди може розраховувати на вагоме місце в міжнародній спільноті.

Таким чином, на початку ХХІ ст. світова економіка формує нову парадигму науково-технічного розвитку, складовими якої виступають швидкий розвиток «економіки знань», посилення соціально орієнтованих технологій, глобальний характер створення знань, технологій, продуктів, послуг.

Однак не всі країни в змозі перейти на такий розвиток своєї економіки. З'явився «технологічний бар'єр» між постіндустріальними країнами, що

володіють ключовими високим технологіями, та країнами, що знаходяться на початкових стадіях розвитку, які змушені купувати високотехнологічну продукцію за монопольно високими цінами. Приблизно в такому стані знаходиться наша країна. Але екстенсивний чи сировинний шляхи розвитку єбезперспективними, тому відтворення суспільного виробництва повинно орієнтуватися на інноваційно-інвестиційну модель економіки, яка пов'язана з реалізацією інтелектуального продукту. Відтворюваний цикл зорієнтований на комерціалізацію інтелектуальної власності і потребує значних інвестицій, які спрямовані як на набуття наукових знань, так і на перетворення їх у конкурентоспроможний товар.

Технологічний розвиток будь-якої країни світу неможливий без ефективного функціонування механізмів трансферу технологій як складових національної інноваційної системи. Так, у передмові до доповіді Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) під назвою «Мінливий вигляд інновацій» її генеральний директор відзначив, що «інноваційне зростання більше не є прерогативою винятково країн із високим доходом; технологічний розрив між багатими й бідними країнами скорочується» [3]. Це відбувається за рахунок прискореного формування механізмів трансферу технологій у країнах поза ядром технологічних лідерів

Відповідні дані свідчать, що компанії стали частіше торгувати правами інтелектуальної власності та ліцензувати їх. У міжнародному масштабі доходи від роялті й ліцензійних зборів зросли з 2,8 млрд дол. США у 1970 р. до 27 млрд дол. США у 1990 р. і приблизно до 180 млрд дол. США у 2009 р., тобто темпами, що значно випереджають зростання ВВП [4].

Крім того, багато країн запровадили політику, спрямовану на використання результатів державних досліджень для інновацій. Одним із елементів такої політики є стимулювання патентної діяльності в університетах і державних дослідницьких організаціях з подальшою комерційною розробкою їхніх винаходів. Кількість заявок, що подаються університетами й державними дослідницькими організаціями, згідно з Договором про патентну кооперацію (РСТ) ВОІВ, зросла майже з нуля в 80-х роках минулого століття до понад 15000 у 2010 році. Значна частина цього приросту припадає на країни з високим рівнем доходів — головним чином на Францію, Німеччину, Японію, Велику Британію та США. Однак помітне зростання спостерігається також у багатьох країнах із середнім рівнем доходу. Що стосується університетів, то у відповідному рейтингу таких країн лідирує Китай (2 348 заявок, поданих за процедурою РСТ у період 1980—2010 рр.), за ним ідуть Бразилія, Індія та Південна Африка. У випадку державних дослідницьких організацій на частку Китаю та Індії припадає 78% від загальної кількості заявок, що подаються в країнах із середнім рівнем доходу.

Отже, перехід України на інноваційну модель розвитку — це об'єктивна умова збереження економічної незалежності в сучасних умовах.

Основним завданням нашої держави при її входженні в СОТ було забезпечення збереження конкурентоспроможності вітчизняної промисловості, в тому числі і харчової, на «відкритому ринку». Підготування України

до вступу в СОТ та режиму вільної торгівлі з ЄС висвітлили низку проблем, успішне розв'язання яких можливе лише за умови переведення підприємств промисловості на інноваційні засади розвитку. Саме тому в найближчій перспективі інноваційної діяльності має бути орієнтація на збільшення частки продукції зі значним ступенем доданої вартості — вітчизняних наукоємних високотехнологічних видів продукції.

Сьогоднішній світ розвивається в умовах жорсткої конкуренції на ринку наукоємних технологій, товарів і послуг, переходу провідних країн до пост-індустріальних економік. Науково-технічний потенціал нині є визначальним фактором, що забезпечує конкурентоспроможність національної економіки.

Сьогодні приріст валового продукту в найбільш розвинутих країнах світу на 70...80% визначається інноваційними досягненнями.

Лідерами впровадження передових технологій є Південна Корея, Сінгапур, Японія, США, Китай та інші країни. На світовому ринку частка цих країн, населення яких не перевищує 25% населення планети, сягає практично 80%. У той же час частка України становить приблизно 0,1%.

Сьогодні основу національної економіки нашої країни становлять сировинні та низькотехнологічні галузі, що істотно знижує потенціал розвитку України як конкурентоспроможної держави в довгостроковій перспективі. Результати наукових досліджень і науково-технічних розробок суттєво не впливають на зростання валового національного продукту, наукоємна складова якого не перевищує 1,5%.

Зрозуміло, що з огляду на ситуацію в країні, держава не в змозі повністю фінансувати науково-технічний розвиток економіки, тому її основне завдання — створення умов для економічної та моральної мотивації праці творчої людини, забезпечення економічної зацікавленості наукових інвесторів і підприємств у впровадженні новітніх технологій.

Закон України «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні» [1] спрямований на створення умов для ефективного використання знань і формування національної інвестиційно-інноваційної моделі при забезпеченні прав приватної власності, включаючи об'єкти інтелектуальної власності. Згідно із завданням уряду, розширення і розвиток інноваційної діяльності має стати одним із найважливіших системних чинників підвищення рівня конкурентоспроможності економіки та національної безпеки України. Йдеться передусім про впровадження передових технологій, що реалізуються в галузях промисловості із впровадженням передових енергозберігаючих технологій і технологій з виробництва та використання альтернативних джерел енергії (насамперед палива). Уряд повинен звернути увагу на те, що інноваційні технології мають не лише економічну, а і соціальну складову, забезпечуючи як збереження існуючих, так і створення нових робочих місць, впровадження нових технологій, видів палива, збереження довкілля, запобігання «відпливу мізків», розвиток регіонів тощо.

Питанням забезпечення інноваційного розвитку України опікується Верховна Рада, Кабінет Міністрів, Рада нацбезпеки і оборони. При останній створено Міжвідомчу робочу комісію з питань науково-технічної безпеки,

основним завданням якої, зокрема, є ефективне державне регулювання діяльності органів виконавчої влади щодо практичного сприяння інноваційним процесам, захисту інтелектуальної власності, трансферу технологій, забезпечення технологічної безпеки держави, реалізації державної стратегії науково-технічного розвитку України та створення реальних умов для переходу економіки на інноваційну модель розвитку.

Світовою практикою напрацьовано три типи стратегій інноваційного розвитку:

- стратегія перенесення (використання зарубіжного науково-технічного потенціалу та перенесення його досягнень на терени власної економіки);
- стратегія запозичення (освоєння виробництва високотехнологічної продукції, що вже виробляється в інших країнах);
- стратегія нарощування (використання власного науково-технічного потенціалу).

На даний час в Україні переважають ознаки першого та другого типу інноваційного розвитку.

Цінність знань, тобто непатентована інформація і буде становити некомерційну форму трансферу технологій, до якої відносять: фундаментальні дослідження, ділові ігри, наукові відкриття і технологічні винаходи. Некомерційний трансфер технологій найчастіше використовується в галузі наукових досліджень фундаментального характеру. Зазвичай він супроводжується невеликими витратами (особливо валютними) і може підтримуватися як по державній лінії, так і на основі фірмових і особистих контактів (табл. 2).

Таблиця 2. Інструменти некомерційного трансферу технологій

Інструменти некомерційного трансферу технологій		
Вільна науково-технічна інформація: наукові і професійні технічні журнали, періодика та інша спеціальна література, бази і банки даних, патентні видання, документи, довідники.	Доповіді і виступи на: міжнародних конференціях, семінарах, симпозіумах, ярмарках, виставках.	Стажування вчених і фахівців в університетах та організаціях; обмін ліцензіями і технічною інформацією на паритетній основі; створення невеликих фірм венчурного типу фахівцями з однієї або із різних країн; створення великими корпораціями зарубіжних маркетингових підрозділів; міграція вчених і фахівців, у тому числі «відтік мізків».

Аналізуючи вплив чергового сповільнення розвитку глобальної економіки на стан справ в Україні, слід зазначити, що тенденції останнього періоду (у тому числі інфляційні) мають і об'єктивні причини, важливою з яких є технологічна деградація виробництва. Інвестиції в застарілі технологічні уклади спричиняють зростання інфляції витрат. Вимираючі технології, що знаходяться в останній сфері свого життєвого циклу і наближаються до своїх технологічних меж, здатні поглинути будь-який обсяг інвестицій без адекватної віддачі.

Сьогодні в країні визріли умови для поєднання накопиченого наукового, виробничого досвіду та переконливої усвідомленості органів влади всіх рівнів у напрямі формування інноваційної стратегії розвитку корпоративних структур як рушійної сили в забезпеченні інноваційної складової в економічному зростанні країни.

Розроблення та подальше впровадження у виробництво інноваційних технологій дозволить в значній мірі вирішити питання впровадження енергозберігаючих технологій, зменшення питомих витрат енергоресурсів у суспільному виробництві, використання нетрадиційних і відновлюваних джерел енергії, що забезпечить підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.

Трансфер технологій як структурна складова інноваційної системи. Формування і розвиток національної інноваційної системи є невід'ємною частиною економічної політики держави. Як відмічено в Концепції розвитку національної інноваційної системи, Україна немає іншого шляху розвитку, ніж формування економіки, заснованої на знаннях економіки інноваційного типу.

Ефективний інноваційний процес являє собою послідовність творчої, виробничої та комерційної діяльності і в сукупності призводить до створення інновації у виробничій і соціальній сферах, дозволяє підняти до світових стандартів рівень життя населення і забезпечує економічну безпеку держави [5].

Справжнє багатство країни визначається не запасами мінеральних ресурсів чи золота, а обсягом наукових знань, інтелектуального продукту. Ефективність інноваційного процесу охоплює комплекс відносин від ідеї до комерційної реалізації і залежить від ефективності механізму трансферу технологій, тому трансфер технологій необхідно розглядати як структурну складову інноваційної системи. Держава реалізує свою інноваційну політику, забезпечуючи спільну роботу науки, виробництва і бізнесу.

Комерціалізація результатів інтелектуальної творчої праці передбачає їх трансфер як у межах країни, так і за її межами. Аналіз зовнішнього трансферу на підставі ліцензійних угод свідчить, що переважна більшість імпортованих технологій надходить до України із запізненням на 10 і більше років, що означає неприйняття українським виробником наявних вітчизняних наукових розробок, витіснення національного товаровиробника з внутрішнього ринку, суттєвого відтоку капіталу за кордон через сплату роялті та дивідендів, тобто інвестування зарубіжної економіки. Законодавець основну увагу повинен приділяти антиконкурентному контролю при імпорті технологій, просуванню вітчизняних технологій на зарубіжні ринки при додержанні зваженого підходу до міжнародного співробітництва у сфері трансферу технологій, не обмежуючись лише залученням іноземних інвестицій.

Існує два види інвестицій в інноваційні технології: фінансові і науково-технічні (інтелектуальні). Фінансові інвестиції без залучення новітніх технологій можуть дати короткострокові позитивні результати, але в кінцевому рахунку не дозволять витримати конкуренції на ринку та зайняти домінуючі позиції у відповідній сфері діяльності. Науково-технічні інвестиції в розвиток суспільного господарства тільки тоді стають рушійною силою економічного

й технічного прогресу, коли відбувається широка комерціалізація ОІВ і створюються дієві матеріальні стимули в роботі не тільки науковців, а й виробників із залученням їх технічних знань, виробничого досвіду та навичок, тобто залучається інтелектуальний потенціал усіх учасників інноваційного процесу.

Швидке просування ОІВ на ринок стає можливим, коли забезпечений баланс інтересів інвесторів, науковців і виробників. Іноді інтелектуальна складова виробників в ОІВ може досягати і навіть перевищувати первинну інтелектуальну складову ОІВ. Винаходи та корисні моделі стають придатними до впровадження, коли забезпечені необхідною нормативно-технічною документацією, яка, у свою чергу, може мати ознаки ОІВ у вигляді ноу-хау.

Для ефективного використання наукового та інтелектуального потенціалу необхідно задіяти всі складові механізми трансферу технологій. Найголовніше — забезпечити трансфер технологій на законодавчому та фінансовому рівнях: державне фінансування; приватне інвестування та інтелектуальне інвестування.

Останнє нерозривно пов'язано із захистом прав інтелектуальної власності, створенням організаційних структур, доведенням наукоємних розробок до споживача.

Через бюрократичну повільність державних органів створені за рахунок державного фінансування об'єкти права інтелектуальної власності швидко застарівають ще до залучення їх до господарського обігу.

Залучення приватного та інтелектуального інвестування залежить від ряду факторів, які впливають на ефективність їх використання: потреба в значних фінансових ресурсах під час проведення науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт; значні фінансові ризики; відсутність гарантованої ефективної інноваційної експертизи проектів; недостатньо дієвий механізм охорони прав інтелектуальної власності; значний проміжок часу від вкладання грошей до отримання фінансового результату.

Стимулювання фінансування наукових досліджень і прикладних розробок приватними структурами визначено в проекті Закону України «Про венчурну діяльність в інноваційній сфері». Венчурне фінансування інноваційної діяльності є важливим фінансовим засобом технічного прогресу в пост-індустріальному суспільстві.

Венчурний бізнес — різновид бізнесу, що орієнтується на практичне використання технічних і технологічних новинок, результатів наукових досліджень, ще не апробованих на практиці і які мають підвищений економічний ризик, але при досягненні позитивного результату забезпечують високі прибутки.

Інноваційна діяльність тісно пов'язана із сукупністю правовідносин у сфері інтелектуальної власності, тому принципового значення набуває вирішення питання спільного володіння правами (авторства) на об'єкти права інтелектуальної власності та винагороди за їх впровадження.

Для активізації інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій Кабінет Міністрів України прийняв Постанову, в якій передба-

чено винагороду не тільки авторам інноваційних технологій, а й особам, які сприяють їх впровадженню у виробництво. Це повинно стати вагомим важелем у мотивації інтелектуальної праці не тільки науковців, а й виробників, їх зацікавленості у впровадженні результатів науково-дослідних (НД) та дослідно-конструкторських робіт (ДКР) у виробництво. Крім фінансової підтримки НД та ДКР, держава повинна створювати механізми зниження інноваційних ризиків і подолання так званого «інноваційного бар'єру», що визначає потенційну можливість або неможливість комерційного використання досягнень науки, створювати умови, за яких інтереси вчених-виробників та інвесторів зближуються.

Основним завданням держави є створення умов для подолання розриву між кількістю результатів науково-технічних розробок і фактичною кількістю їхнього комерційного використання. Кожна з економічно розвинутих країн має свій досвід подолання «інноваційного бар'єру». Існує ряд способів такого подолання, але в основі кожного знаходиться венчурний капітал (венчурні фонди).

Становлення системи венчурного інвестування в науково-технічній сфері, розвиток малого інноваційного бізнесу шляхом формування сприятливих умов та інфраструктури (технологічні інноваційні парки, інкубатори, технопарки, центри трансферу технологій тощо) є тією низкою принципових заходів, яку необхідно впроваджувати у процесі комерціалізації результатів досліджень і розробок.

Інноваційно спрямована державна політика повинна бути спрямована на розвиток малого технологічного бізнесу, розробку й розвиток різних фінансових механізмів фінансування науково-технічних досліджень на державному рівні, створення системи трансферу результатів НД та ДКР. Для перетворення трансферу технологій на дієвий інструмент реалізації пріоритетів технологічного розвитку держави необхідно забезпечення широкого доступу до патентної інформації, надання послуг на ринку інноваційного продукту.

Більшість країн, які свій майбутній економічний розвиток пов'язують із здобутками науки та активними інноваційними процесами, розробили нормативно-правову базу, що визначає стратегічне та концептуальне бачення національної економічної системи. В Україні правовою основою для створення та регулювання ринку технологій є Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [2] та відповідні йому нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади.

У сучасному світі вирішальним фактором економічного розвитку є інститут авторського права та промислової власності. Через стимулювання створення об'єктів інтелектуальної власності (як основної складової інноваційної системи), їх захист та комерціалізацію створюються умови для досягнення гідного місця у світовій спільноті.

Об'єкти інтелектуальної власності як нематеріальні активи підприємства. Сучасний етап розвитку суспільства дозволив сформувати інфраструктуру розвитку нематеріальних активів (НМА), яка об'єднує інформаційні, комп'ютерні та наукоємні технології. Вирішення виробничо-економіч-

них завдань сучасних компаній із забезпечення прибутку при зниженні трудових, фінансових і матеріальних витрат залежить від інтелектуалізації праці. Це надає особливого значення НМА як засобам інтелектуалізації виробництва. Властивість, що є основною цінністю нематеріальних активів, полягає у можливості трансформації їх інноваційного потенціалу в новизну товарів і послуг. При цьому характеристики даного ресурсу не погіршуються і термін його використання практично необмежений.

Протягом нового століття тенденція збільшення частки НМА в зарубіжних компаніях відносно матеріальних стала переважаючою, а у деяких випадках — домінуючою. Яскравим прикладом цього є оцінка статків засновників соціальних мереж, а також будинків моди. Вирішальну роль в активізації використання НМА відіграло усвідомлення людством вичерпності природних ресурсів — сировинних запасів промисловості та вуглеводневих джерел енергії. Актуалізації інтелектуальних складових праці також сприяло різке погіршення екологічного стану.

Згідно з нормами вітчизняного законодавства до нематеріальних об'єктів відносять різного роду права, у т.ч. право на використання об'єктів інтелектуальної власності. Основною рисою об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів є наявність документів, які оформлені належним чином і підтверджують наявність самого нематеріального активу та право підприємства на результати інтелектуальної праці (патенти та інші охоронні документи, договори щодо відчуження та придбання). Нематеріальні активи є об'єктом правовідносин і їх облік забезпечується нормативно-правовою базою, що включає відповідні закони, положення з бухгалтерського обліку, методичні рекомендації та інструкції профільних міністерств [6].

Увага, що приділяється інтелектуальній власності, викликана двома основними причинами. Перша — її використання може забезпечити суттєво більший економічний ефект, ніж використання звичайних матеріальних активів. Друга — інтелектуальна власність сама по собі має вартість і може бути об'єктом купівлі-продажу.

Існує три шляхи залучення НМА до господарського обігу:

- збільшення капіталізації підприємства за рахунок реєстрації, оцінки і залучення в обіг НМА підприємства;
- організація безпеки бізнесу за рахунок недопущення встановлення прав на НМА третіх осіб або конкурентів;
- оптимізація оподаткування підприємства з використанням можливостей, передбачених діючим законодавством.

Комерціалізація ОІВ дозволяє збільшити капіталізацію підприємства за рахунок залучення в обіг НМА, організувати безпеку бізнесу за рахунок недопущення встановлення прав конкурентів на ОІВ, оптимізувати оподаткування підприємства.

Висновки

У ХХІ ст. для країни, яка хоче увійти до спільноти розвинених країн, альтернативи інноваційній моделі розвитку не існує. Україна має значний

науковий і технологічний потенціал, який здатен забезпечити перехід на інтенсивний розвиток наукоємних і високотехнологічних виробництв, вихід вітчизняних фахівців на світовий ринок знань та інформації.

За сприяння держави (не тільки фінансового, але й інформаційного) та вирішення проблемних питань розвитку Україна протягом нетривалого часу здатна посісти гідне місце у світі як за рівнем матеріального стану населення, так і рівнем розвитку науки.

Література

1. Закон України № 3715-VI від 08.09.2011 «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/>.
2. Закон України № 143-V від 14.09.2006 «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/>.
3. Доклад ВОИС демонстрирует растущий спрос на инновационные тенденции в области ИС. — Женева, 14.11.2011. PR/2011/700 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://w.w.w.wipo>.
4. World Intellectual Property Report 2011. The Changing Face of Innovation [Electronic Resource] / World Intellectual Property Organization, Geneva, Switzerland. — Mode of access: URL: <http://w.w.w.wipo.int>.
5. Рудченко І. Трансфер технологій як елемент інноваційної інфраструктури / Теорія і практика інтелектуальної власності. — 2008. — № 4. — С. 63—68.
6. Кліменко А. Нематеріальні активи: від придбання до ліквідації. — Харків: Фактор. 2005. — 329 с.
7. Vasylenko T. Best available technology - innovative methodological framework efficiency of sugar production / T.Vasylenko, S. Vasylenko, J. Sidneva, V. Shutiuk // Ukrainian Food Journal. — 2014. — V.3. — I. 1. — P.122.

ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ — ОСНОВА РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ В XX ВЕКЕ

П.Н. Бойко, Н.В. Бондар, А.М. Куц, П.Л. Шиян

Национальный университет пищевых технологий

В статье рассматриваются вопросы состояния мирового рынка идей и технологий, а также перспективы Украины как продавца технологий в контексте развития международного научно-технического сотрудничества. Исследован вопрос организации трансфера технологий в рамках инновационной деятельности, предложена классификация таких трансферов, а также стратегии развития предприятий и их защиты от возможных рейдерских захватов путем коммерциализации и защиты объектов интеллектуальной собственности.

Ключевые слова: *трансфер технологий, инновационная деятельность, интеллектуальная собственность.*